

נחלת יעקב יהושע

ראש השנה תשפ"ה | שנה יג גליון תרל

ראש השנה ביום חמישי
איזה שיר של יום אומרים

ראש השנה בערב שבת
הזכרת זכות שבת קודש

שבת הצמוד לראש השנה
כולם פנים חדשות בשבת זו

שיא השלימות בשנה שחל שבת צמוד לראש השנה

גם 'ספרי מתים' פתוחים לפניו בראש השנה, להוסיף לאלו שכבר
מתו, את הזכויות שניתוספו להם על ידי פירות מעשיהם הטובים
ועל ידי בניהם ותלמידיהם

אריכת ימים בזכות הבנים והתלמידים

החסידים הנוסעים להצדיקים לבקש על עניני הגוף והנפש
זה לטובת אריכת ימי הצדיק

תהא שנת פילע השפעות

תהא שנת פיינע הצלחות

בעזרת השם ית', וברוב רחמיו וחסדיו

כתיבה וחתימה טובה

לכל הלומדים והמעיינים בנחלתנו
היקרים והחשובים
בכל מקומות מושבותיהם
ולכל בית ישראל די בכל אתר ואתר
שנזכה לשנה טובה ומבורכת
וכל טוב סלה

שיר של יום כשראש השנה חל בחמישי 'הרנינו' או 'הסירות'

תמיד של ראש השנה שחרית קרב כהלכתו, במוסף מהו אומר 'הרנינו' א לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב, ב. במנחה מהו אומר 'קול' ג ה' יחיל ד מדבר' ה.

ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי בשבת י, שהשירה שלו 'הרנינו' לאלהים עוזנו ז, לא היה אומר בשחרית 'הרנינו' ח, מפני שחזור וכופל

א הכוונה למזמור פא שבתהלים, שנאמר בו (פסוק ב) 'הרנינו' וגו'.

ב 'הריעו לאלהי יעקב', וכל המזמור. והוא שיר של חמישי בשבת בשחרית בחול, ואומרין אותו על מוספי ראש השנה לפי שהוא יום תרועה. רש"י.

ג גם נאמר בו (פסוק ד) פסוק 'תקעו בחודש שופר'.

ד מזמור כט שבתהלים, שנאמר בו (פסוק ח) 'קול ה'.

וכן פירש ה'טורי אבן', שהכוונה לכל המזמור, ונקט פסוק זה, מפני שטעם אמירת המזמור הוא מפני שנאמר בו פסוק זה.

והביא ראייה לדבריו מגמרא ורש"י בסוכה (נה, א) גבי שני דחול המועד סוכות, שנקט פסוק והכוונה לכל המזמור, עיין שם.

ז 'קול ה' יחיל מדבר, כדי להזכיר בראש השנה זכות קול שופרות של מתן תורה, רש"י.

ח ב'טורי אבן' דייק, שבעצם המזמור שאומרים במנחה, מזמור 'קול ה'', שהוא מזמור כט בתהלים, הוא קודם בתהלים

ט את הפרק י, אלא מהו אומר 'הסירות' יא מסבל שכמו' יב.

ואם באו עדים אחר תמיד של שחר, אומר 'הרנינו' יג, אף על פי שחזור וכופל את הפרק.

גמרא ראש השנה (ל, ב)

על מתי השאלה על שחרית או על מוסף

באו עדים אחר תמיד של שחר, אומר 'הרנינו'.

למזמור 'הרנינו' שאומרים בשחרית, שהוא מזמור פא.

מכל מקום הקדימו 'הרנינו' למוסף, והניחו 'קול ה' למנחה, מפני ש'הרנינו' מדבר מענינו של יום, שהוא 'תקעו בחודש שופר'.

מה שאין כן 'קול ה' יחיל מדבר', דאינו מדבר מענינו של יום, אלא מקולות של מתן תורה, שרוצים להזכיר זכות מתן תורה בראש השנה ג- כמו שפירש רש"י, הובא לעיל הערה ד].

י ואם חל ראש השנה בחמישי בשבת - ובאו עדים קודם תמיד של שחר, רש"י.

יב כבכל יום חמישי.

יג לא היה אומר בשחרית שיר של חול, דהיינו 'הרנינו', מפני שחזור וכופלו שניה במוסף, רש"י.

יד שאומר זה המזמור במוסף דראש השנה, כנ"ל.

יז המזמור, רש"י.

יח אומר רק חצי השני ממזמור זה, החל מפסוק ז.

יט 'הסירות' מסבל שכמו', משום דבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, רש"י.

כ עיין בדיבור הבא שני מהלכים בכוונת דברי הגמרא, מרש"י ורבינו חננאל.

רש"י פירש שהכוונה על שחרית, כשאנו יודע אם יבואו עדים, יאמרו מספק 'הרנינו' כמזמור של יום חמישי, אפילו שיכול להיות שאחר כך יבואו עדים, ויאמר שוב מזמור זה כמזמור של ראש השנה, מכל מקום יאמרנו גם בשחרית.
וזה לשונו:

'ואם באו עדים', בחמישי בשבת אחר תמיד של שחר, דבשעת שיר של תמיד לא היו יודעין אם יתקדש היום, ויש לומר 'הסירותי', או שמא חול הוא ושירו 'הרנינו', יאמרו ['הרנינו'] מספק, ויחזרו ויאמרו אותו במוסף, ונמצא שכפלוהו.
'אף על פי שהפרק שלו אומר וכופלו', אף על פי שהפרשה של מזמור זה תהא אמורה וכפולה היום.

ואילו רבינו חננאל פירש הכוונה על מוסף, אחרי שאמרו כבר מזמור זה בשחר, וכעת באו עדים, יאמרוהו שוב כמזמור של ראש השנה.
וזה לשונו:

'ואם באו עדים אחר תמיד של שחר', אף על פי שאמרו על תמיד של שחר 'הרנינו לאלהים עוזנו', חוזר ואומר על המוסף 'הרנינו'.

וראה ב'דקדוקי סופרים', שהביא מרש"י כתב יד, ששם הנוסח: 'ואמרו מספק יחזרו ויאמרו'.
ודלא כבגמרות שלנו: יאמרו מספק, ויחזרו ויאמרו...

ומזה משמע שרש"י כן ביאר הענין כרבינו חננאל.

וזה לשונו:

רש"י ד"ה ואם באו, יאמרו הרנינו מספק, ויחזרו.
בכל הדפוסים הישנים 'יאמרו מספק יחזרו ויאמרו' כו'. והמהרש"א הגיה כלפנינו.
אבל בכתב יד הוא 'ואמרו מספק יחזרו ויאמרו' כו'.

...

האם חוזר ואומר שוב פעם כל המזמור, או רק משלים חציו הראשון

אלא מהו אומר 'הסירותי'. בשחרית. והוא באותו מזמור עצמו, אלא דבכל יום ה' דכל השנה מתחיל 'הרנינו' וגומר את כל המזמור, והיום מתחיל מ'הסירותי'.

ובחל ראש השנה באחד מימי השבוע, אומר מתחילת המזמור שהוא 'הרנינו' וגומר כל המזמור.

מיהו מספקא לי, בחל ביום ה', שאומר בשחרית חלק בתרא של המזמור, שהוא 'הסירותי'. אם אומר במוסף מ'הרנינו' עד סוף המזמור, כמו בשאר השנה, ומשום כפילה חלק בתרא מן המזמור לית לן בה, כיון שאין כופלו כולו.

או דילמא, יחלקו לחצאין, במוסף אומר מתחילתו עד 'הסירותי', ובשחרית מ'הסירותי' עד סופו. ונמצא, כמו שנשתנה היום שיר דשל שחרית מכל השנה, שאין אומר כולו, הכי נמי נשתנה שיר של מוסף היום מכל

השנים שחל ראש השנה באחד משאר ימי השבוע י'. והדבר שקול.

טורי אבן

...

והא דאומרים 'הסירותי' פירש רש"י משום דבראש השנה יצא יוסף מבית האסורין.

ואף על פי שהוא שיר של יום ה' גופא, אפילו הכי פירש כן, ליתן טעם למה מתחילין בפסוק זה, משום כדי לומר בשיר של שחרית נמי מעין ראש השנה.

ועוד י"ל, דק"ל הא מפרש לקמן, טעמא דאומרים 'הרנינו' בשיר של ה', על ידי שברא עופות ודגים לשבח לשמו, וכיון דמשום פסוק זה תיקנו מזמור זה לשיר של ה', בחל ראש השנה בה' דמתחיל מ'הסירותי' ואין אומר 'הרנינו' בשחר, אם כן אין לו ענין לשיר זה לה' בשבת. משום הכי פירש, אף על פי שאין לו ענין לה' בשבת, אפילו הכי מענין היום הוא משום יוסף.

מכל מקום לא צריך לטעם זה, כיון דמכל מקום שיר של ה' בכל השנה הוא, שייך נמי לאמרו היום יותר משיר אחר.

והא דהקדימו 'הסירותי' המאוחר, לאמרו בשחרית, ל'הרנינו' המוקדם, שאומר אחר כך במוסף.

משום ד'הרנינו' מדבר במצוות היום, דכתיב ביה 'תקעו בחדש שופר', ראוי יותר להאמר במוספין הבאים לכבוד היום.

ועוד דמסיפ' נ"ל דיני קדוש החדש מ'כי חק לישראל הוא משפט', כדאמר ריש פרק ג. וזה ענין ראש חודש, שייך נמי למוסף ראש חודש הקרב בראש השנה. מה שאין כן 'הסירותי', שאין לו ענין לראש חודש כלל, ואף לראש השנה אין לו ענין כל כך, אף על פי שמוזכר בו יציאת יוסף, לא דמי ל'תקעו בחדש שופר', שמדבר מחובת היום של דורות.

טורי אבן

כיום שאומרים המזמור זכר למקדש, אין צריך לחזור לאומרו שוב כשחל ביום חמישי

[בסיום תפלת מוסף] והשליח צבור מתחיל 'אנעים זמירותי', ואומרים שיר של יום טו, ואחר כך אומרים מזמור פא' למנצח על הגתית לאסף מזמור הרנינו' כו'.

ואם חל ביום חמישי שכבר אמרוהו בשיר של יום, אין צריך לאמרו שנית...

מטה אפרים (תקצב, יא)

וראה ב'מגן אברהם' (אורח חיים קלב ס"ק ד) שהביא מ'כנסת הגדולה': מנהגינו שביום שיש מוסף, אומרים שיר של יום אחר שחרית.

וב'יסוד ושורש העבודה' כותב דהוא כמו הסדר שבבית המקדש, שאחר תמיד של שחר היו הלויים אומרים שיר של יום, קודם הקרבת מוסף.

^י שכשחל בשאר ימי השבוע אומר כל המזמור, ובחל ביום חמישי אומר רק חציו הראשון.

^י הוא כותב לומר שיר של יום אחר תפילת מוסף, ולא כמנהגנו לאומרו אחר שחרית.

שיא השלימות בשנה שחל שבת סמוך לראש השנה

והוא בהני עשר יומין דלא למיכל בשרא, ודלא למשתי חמרא, באינך מיכלי ומשתייא אבעי למזהר.

והא תרין יומין דראש השנה רמיזי לבינה וחכמה, ומשום הכי אוף בני ארץ ישראל עבדין תרין יומין.

ובהאי שתא דהני יומא דשבתא בתריהון, שלימותא איהו, דההוא יומא דשבתא רמיז לכתר.

ובשאר שנין האי יומא 'צום גדליה', אבל לאו שלימו כמו כד אירע יומא דשבתא סמוך לראש השנה.

והא מקמי דאקטיל גדליא לא הוה עבדין רמיזא לכתר, דהא כליל ביומא דראש השנה, דרמיז לחכמה.

ובתר דאקטיל גדליא, סגיא מסאבו בעלמא, ואיבעי לן למעבד רמזא לכתר, ומשום הכי קבעו ביה תענית.

וכל הני יומין עילאין אינון, ואיבעי לאכפוף בהו יצר הרע, ולהכי אבעי לאתענאה בהו, ולאקאה בכל יומא, לאחלשא ליצר הרע. ולעיילא בכל יומא במיין חיים או במקוה לאסתלקא בחדס, או לארקא ליה ט' קבין דאינון לקבל תשעה ספירן, ואדם רמיז לעשיראה. אי נמי מנא דביה מייא איהו רמיז לעשיראה, דאיהי מנא דכלהו.

והא משום דכולהו הני יומין רמיזי לכתר חכמה ובינה דלית תמן אכילה ושתיה. איכא מ"ד דאית לאכנעא בהו ומיהו לא נהוג עלמא הכי משום דמיכלא בהני יומין הוי כי היכי דליהוי לשטנא חולק בקדושה דילן ולא יקטרג עלן, דוגמת שעיר המשתלח ושער עגל בתפילין.

ומ"מ איבעי דלא למיכל בהו בשרא ודלא למשתי חמרא, ואוף בשאר אוכלין ומשקין למזער בהו.

אך כבר ציין על זה ב'אלף המגן': יש למהר, היינו שישכים יותר לתפלה, אבל בתפלה עצמה לא ימהר ולא יחטוף, וכל מעשיו יהיו לשם שמים.

הזכרת זכות שבת קודש כשראש השנה חל בערב שבת קודש

חל יום שני בערב שבת... המנהג בק"ק להכריז, שמאחר שהוא ערב שבת, מבקשים מהקהל למהר באמירת הפיוטים טו.

ואמר כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע הענין בזה, להזכיר זכות שבת קודש ביום הדין.

מחזור עבודת השם

מקורו בלובלין

מנהג זה להכריז כדברים הללו, מקורו מהרב הקדוש מלובלין זי"ע.

פניני החסידות (עמוד קמ)

כולם פנים חדשות בשבת זו

כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע [- מבעלזא], התבטא פעם ואמר, שלא היתה אף שבת אחת שלא באו אנשים חדשים לבעלזא לשבת קודש.

ופעם חל ראש השנה ביום חמישי שישי, ובשבת שובה שאל חתנו הרה"צ רבי פינחס מאוסטילא ז"ל, שבשבת זו אין אף אדם חדש.

ענה לו מרן זי"ע, שאחרי ראש השנה שעשו כולם תשובה, הם כולם אנשים חדשים.

פניני החסידות (אלול וראש השנה,

עבודת הצדיקים עמוד רמב)

^{טו} ב'מטה אפרים' (תרא, א) אכן כתב: ואם חל יום שני בערב שבת, יש למהר קצת יותר, משום כבוד שבת.

ובפרשת נצבים וילך (גליון תרכט עמוד טז) הבאנו מהג"ר יוסף נחמיה קורניצר ז"ל, שפירש בזה הפסוק (תבוא כח, יא) 'יהותירך ה' לטובה בפרי בטנך', שהאבות נשארים חיים, על ידי בינהם שהולכים בדרכם.

הרב אהרן רייזמן שליט"א הראה לי בחיבורו 'המחדש בטובו', החלק על 'ספר' (עמוד יז אות טו) שהובא מהג"ר **יהושע העליר** ז"ל אב"ד צפת, על מאמר חז"ל (ראש השנה לב,), שבראש השנה נפתחים גם ספרי מתים, הכוונה בזה, שאם חיבר המת, ספר, יש לדונו שוב בכל שנה ושנה, על זכויותיו שהצטברו לו, ונזקפו לזכותו, עבור מה שלמדו ועיינו בחיבורו.

מקור הדברים הוא בספרו 'תולדות יהושע' על פרקי אבות (חלק א פרק ב משנה ב).

בזה הלשון:

שזכות אבותם כו' וצדקתם כו' (משנה שם).

העיר לעסוק עם הצבור לשם שמים מצד שני דברים, מתועלת סגולת העבר, ומהשגת התכלית להבא, מתועלת העבר, כי זכות אבות הצבור הרבים יחד יסייעוהו לבצע מעשהו לטוב לזרעם, בעסקו עמהם לשם שמים, כלומר לטובתם ולתועלתם, ואולם אם לא יעסק עמהם לשם שמים רק לתועלת עצמו ולטובתו, לא יועילוהו זכותם מאומה, אחרי שלא עשה לטובת בניהם, ומה להם ולו להועילו בזכותם.

ואע"ג דאמר עזרא (נחמיה ח, י) 'אכלו משמנים', ההוא לכלל עמא, ואנא ממלל ליחידי סגולה. ותו ד'משמנים', היינו שמן וחמאה וחלב, אבל לא בשר. וכן בשתיה, ולא אמר 'שתו יינות', אלא משקין אחרים דאינון מתוקים.

וכד אתי יום הכפורים מתענין ולא אכלין לפייסא כמו באינך יומי, וכן קיימינן מעומד כמלאכי השרת, משום דשטנא לא שליט ביה, ומשום הכי אמרינן ביה 'ברוך שכמל"ו' בקול רם.

ואע"ג דשבת הסמוך לראש השנה רמיז לכתר אכלינן ביה משום דרמיז לכתר דלא אתגליי אבל יום הכפורים רמיז לכתר דאתגלייא ומשום הכי לא שליט שטנא בהנהו יומא ובכך ואתה שלום.

מגיד מישרים, להבית יוסף (נצבים)

גם 'ספרי מתים' פתוחים לפניו בראש השנה, להוסיף לאלו שכבר מתו, את הזכויות שניתוספו להם על ידי פירות מעשיהם הטובים ועל ידי בניהם ותלמידיהם...

בפרשת תבוא (גליון תרכח עמוד ז הערה יא) הבאנו מה'כתב סופר' שפירש דברי הגמרא (בבא בתרא קטז, א) כל המניח בן כמותו כאלו לא מת. שכשהבן עושה מצות ומעשים טובים, נחשב לאב כאלו עודנו חי, ויש לו בזה קורת רוח בעולם הבא. ופירש בזה כמה פסוקים, עיין שם.

והבאנו ממרן מהרי"ד זי"ע מבעלזא, שפירש בדרך זה את הפסוק (עקב יא, כא) 'למען ירבו ימים וימי בניכם על האדמה וגו' כימי השמים על הארץ'. וידוע עוד בזה מתורות רבוה"ק.

וזהו שאמר כל העוסקים עם הצבור, יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, כי אז זכות אבותם הקדושים אשר בארץ מסייעתם לבניהם אשר הוא עוסק עמהם לטובתם.

ואמנם מצד השגת התכלית על להבא, העיר עוד באמרו 'וצדקתם עומדת לעד', והוא כי בהיות מעשי ידיו כוננה עם הצבור, הנה פסק הצבור יש לו קיום ואורך זמן, וביסודו הטוב יתאשרו אף דורות הבאים לדור ודור. והעוסק ומייסד עתה בדורו עמהם יקבל שכר גם על זכות הדורות הבאים, אשר מיסודו שיסד עתה נבנו ונתאשרו.

וזהו אמרו 'וצדקתם' של רבים, יש לו קיום ו'עומדת לעד' לדור ודור. 'מעלה אני עליכם שכר הרבה' מכל דור ודור העתידים לבא, שהוא כפליים אלפים פעמים בערך שכר המצוה בעצמה, 'כאילו עשיתם' הכל בעצמיכם.

[ויעיין רע"ב שהביא כמה פירושים על ביאור 'ואתם כו' הרבה' כו' והבין].

ולהיות הענין מוסר השכל ונורא, נכון להרחיב בזה, אמרו ז"ל (ראש השנה לב, ב) מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו.

ונבאר הדבר על דרך מוסר, ידוע שבשר ודם, מעשי ידיו מבלים אותו, הוא הולך אל עולם הגמול, ומעשי ידיו ישארו פה בעולם המעשה.

והנה המעשים, מהם טובים ומהם רעים, ונצייר הדבר תחלה במעשה הטוב, חכם אחד חיבר ספר בהלכות או באגדות, והועיל בו לרבים, כי האיר העינים בהלכותיו, או העיר הלבבות במוסריו. והלך לבית עולמו למנוחות, ופסקו לו בית דין של מעלה מדור בגן

עדן לפי כבודו, לפי תורתו ומעשיו ותועלת ספרו.

ויהי בראש השנה הראשון אחר פטירתו, נתבקש לבית דין של מעלה, ופסקו לו מדור אחר יותר מבהיק ובהיר מהראשון, ויהי הוא כמשתאה על הדבר לאמר, הלא משעה שיצאתי מעולם המעשה לא סיגלתי תורה ומעשים טובים, כמו שאמרו ז"ל (שבת ל, א) 'במתים חפשי' (תהלים פח, ו), כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות.

ואם באמת מגיע לי היתרון הזה, מדוע לא פסקו לי בשעת הדין אחר המיתה. אף הם בית דין של מעלה השיבו לו נכוחה: אל תתמה על החפץ, כי משעה שנפתרת עד היום הזה, הועיל ספרך לכמה בני אדם, ועשו על ידו פרי תבונה, או נטעו יראת ה' בלבבם. והן עתה תבוא על שכרם, מלבד עבודתך בחיים.

ועל התועלת שאחר פטירתך, לא היה יתכן אז לשלם לך ולקבוע לך שכר על זה, יען הבחירה מסורה לנמצאי עולם המעשה, ואין ידיעתו יתב' קובעת שכר על מעשים התלויים בבחירת החיים בטרם יבואו.

אולם עתה בראש השנה, שכבר שלח שורשך הטוב פארות מטעני נעמנים מני אז עד עתה, הנה תקבל טוב על כל המעשה שם, כי הוא נצר משרשך שהנחת.

וכן הוא בכל ראש השנה, וכמו שכתבו חכמי האמת שאף הנשמות נדונים בראש השנה, והכוונה כאמור.

ולזאת אמרו חז"ל סוף ברכות (סד, א) צדיקים אין להם מנוחה אף בעולם

הבא י', כי מעשיהם שהניחו בעולם הזה, לא ימושו מעשות פרי שנה בשנה, ולזאת ילכו מחיל אל חיל כל ימי עולם, לפי כשרון המעשה שהניחו אחריהם ברכה בארץ.

וכן הוא הדבר בהיפך, במעשה הרע, אם יערב לבב אחד לפרוץ גדרן של חכמים ז"ל, להקל ראש בסייגיהם, ולחבר בזה ספר, ותחת שפתיו חמת עכשוב ללגלג על דבריהם (בבא בתרא עה, א)...

והנה נוטעי נטיעה זו כבר ספו תמו, וקבלו את שלהם בדין הגדול שאחר המות. אולם בכל ראש השנה נדונים על מעשיהם שעזבו לאנחות בעולם המעשה, וכל הנטיעות שנוטעים מהם והם כמותם, הן המה הצמיחו זמורות זר ואשכולות מרורות למו.

ובביאור אמרם ז"ל (קידושין) עבירה שעושה פירות יש לה פירות.

וימלץ בזה מאמרם ז"ל אשר בראש השנה מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים אשר בחיים עדנה, וספרי מתים שכבר מתו ועזבו פרי מעלליהם פה, פתוחים לפניו לדון כל אחד ואחד לפי מה שהוא.

וכעין זה הובא השבוע (נצבים וילך) ב'עלים לתרופה' בשם ה'חפץ חיים', שהג"ר שמואל הכהן רוזובסקי מירושת"ו מספר את אשר שמע מאחד שבבחרותו זכה לשמש את ה'חפץ חיים' ואף ישן עמו, והוא שמעו מה'חפץ חיים'.

י" זה לשונם: אמר רבי חייא בר אשי אמר רב תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר

וזה לשונם:

בעירנו בראזר, ששכנה בין ברנוביץ לברייסק, התגוררה משפחתו של הבחור נתן מישקוביץ ז"ל, שזכה לשרת בקודש אצל מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל במשך שנים רבות, ובלילות אף ישן עמו בחדר אחד.

פעם אחת כשהגיע המשב"ק לבית הוריו בימי בין הזמנים, שח לי את העובדא דלהלן.

באחד הלילות שלפני יום הדין, ראש השנה, התעוררתי משנתי לשמע קולות רחש בחדר, והנה מבחין אני שמרן ה'חפץ חיים' יורד ממטתו ומתחיל להתלבש לבדו, למרות זקנותו המופלגת כל כך. כמובן שברצוני היה להמשיך הלאה בשנתי בשעה כה מוקדמת שלפנות בוקר, ולכן הסתובבתי לצד השני שלא יבחין מרן בהקיצתי.

אולם ה'חפץ חיים', שכנראה כבר הבחין בכך, ניגש לעבר מטתי וקרא אלי:

ר' נתן האם אתה ישן.

כמובן שעניתי את האמת, שאיני ישן. אמר לי ה'חפץ חיים': אם לא ישנים, בוא ללמוד.

קמתי מיד, והתחלנו ללמוד, כשבחוץ עדיין שוררת החשכה שלפני עלות השחר.

ה'חפץ חיים' נטל גמרא מסכת ערכין, ופתח בה בדף י עמוד ב, והחל ללמוד לשון הגמרא שם:

(תהלים פד, ח) ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון.

משפחתו מגדל כעת היתום הזה בדרך התורה בה חונך וגודל על ידי מאמצו, הרי לך הפירות שלא אותו חינוך שחינך הלה.

ולפעמים במשך הזמן פותח יתום זה ישיבה, שבה לומדים אחר כך מאתיים בחורים. נמצא אם כן שלמאמצו ומגדלו של היתום יש כעת חלק ונטל שכרו בכל התורה שלומדים מאות הבחורים הללו, תלמידי היתום אותו אסף לביתו.

וכשם שלהרמב"ם נותנים שכר על מה שאנו היום בדורותינו לומדים רמב"ם, אמר ה'חפץ חיים'.

ומעתה מובן, שזה הפירוש באותם 'ספרי מתים' שנפתחים לפני ה' בימי הדין, שכן כעת דנים על אותו שכר שמגיע לו עבור פירות מעשיו שעשה בעודו בחיותו לפני כמה שנים, האם וכמה להוסיף לו שכרו עבור פירות מעשיו הטובים.

ואותו דבר גם להיפך, סיים ה'חפץ חיים' דבריו באזני משמשו, דהיינו אם אחד עושה עבירה שנושאת פירות, למשל כותב ספר מינות, הרי כל שנה צריכים להוסיף לו לחשבון עבירותיו את פרי הפעולה וההשפעה הרעה שנעשתה מעבירתו שעבר בחייו.

אלה היו דברי ה'חפץ חיים' באותו לילה שלפני יום הדין ראש השנה, כפי שסיפר משמשו הנ"ל.

אכתב לא עפכת

אריכות ימים בזכות פרי בטן
לכבוד ידידינו הרה"ג ר' יעקב יהושע שליט"א.

ראש השנה ויום הכיפורים דאיקרו מועד ואיקדוש בעשיית מלאכה, לימא [הלל].

משום דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ב"ה, רבוננו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכיפורים, אמר להן, אפשר מלך יושב על כסא הדין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני...

לאחר מכן השתק והשתהה קצת, ואמר:

מה כתוב פה בגמרא, 'ספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו', בשלמא 'ספרי חיים' מובן על מה ולמה פותחים אותם, שכעת היא שעת הדין, לדון את החיים האם יזכו להמשיך לחיות, או... אך לשם מה נפתחים גם 'ספרי מתים', הרי הם כבר מתו, נעשה ונחתך כבר גזר דינם וענשם למיתה.

אלא התירוץ הוא, הסביר ה'חפץ חיים', כך ישנם שני סוגי מצוות, יש מצוה שלמרות שהיא מצד עצמה גדולה מאוד, אולם אין היא מצוה שנושאת פירות מעבר לעצם קיומה. ולעומת זאת יש מצוה שמצד עצמה היא לא כל כך גדולה, אמנם היא מצוה כזאת שנושאת פירות ופירי פירות במשך הזמן, הרבה מעבר לשעת קיומה.

מצות חינוך למשל, הרי היא מצוה שנושאת פירות תמיד.

אדם לוקח נער יתום עזוב, ואוספו לתוך ביתו, מגדלו ומחנכו לתורה ומצוות, הרי בהגיע זמנו נושא הוא אשה ומקים משפחה, שאף את כל בני

ייש"כ בשמי ובשם כל הקוראים את החוברת "נחלת יעקב יהושע". ויחולו עליכם ברכתו של מרן החת"ס שהבאתם באריכות גדול, שעל ידי הרבצת התורה לתלמידים המקשיבים לקולכם ולעט הכתיבה שקבלתם ברכה מהשי"ת, 'והותירך ה' לטובה', תזכו לברכת כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים ואריכות ימים, בזכות 'בפרי בטןך' ושננתם לבניך, אלו התלמידים, שלומדים ומעיינים בחוברת שיוצ"ל על ידכם.

וראיתי עוד כמה ענינים מכמה כותבים בחוברת שלכם, שהביאו עוד חידושים על פי דברי החת"ס הנ"ל, והתקיים אמרת הצדיקים כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, דהיינו התורה שלו פרה ורבה ונתרבה עוד חיד"ת על ידו.

ונראה לומר ג"כ עפ"י מש"כ בספר תורת משה (החתם סופר) והותירך ה' לטובה בפרי בטןך י"ל עפ"י דברי הרמב"ם שכתב לבנו אשרי אדם מי שחתמו ימיו במהרה, שלכל אדם קצבה מה הוא צריך לתקן בתורה ובמצוות ומי שגמר הקצבה ההיא השלים ימיו. אמנם היינו אם הוא לעצמו אבל אם יש לו בנים או תלמידים הפועל עליהם להטיבם אז אין קצבה לזה. וע"ז אמר והותירך ה' שיתן לך מותרות חיים לטובה בפרי בטןך כדי שתוכל לפעול עליהם עכתו"ד.

אמנם כ"ז אם רצונם של הבנים לשמוע בקול אביהם יש טענה לומר שאביהם יאריך ימים כדי שיחנך את בניו נמצא דע"י ששומעים הבנים בקול אביהם זוכה האב לאריכות ימים בעוה"ז

כדברי החת"ס, ולכן זוכה הבן מכ"מ בשכרו לאריכות ימים בעוה"ז. וביותר דהוה כגלגל החוזר שע"י שהבן יאריך ימים יהיה תכלית לאב שיאריך עוד ימים כדי לחנכו וללמדו תורה ויתפרש בזה מש"כ רש"י בפ' חיי שרה דע"י ששמעה שרה כמעט שנשחט בנה, פרחא נשמתה ומתה, וכבר האריכו בזה מפרשי התורה. ולדברינו הנ"ל עפ"י ד החתם סופר שרה אמינו לעצמה בוודאי השלימה את עצמה ומה שחייתה בעוה"ז רק בשביל לחנך בנה וכיון ששמעה שבנה נשחט נמצא שאין לה מה לישאר בחיים שאין לה את מי לחנך ולכן פרחא נשמתה ואם בנה נשחט לעקידה כבר ל"ש והותירך בשביל פרי בטןך שבונו בחיים ולכן כדי שאביו יאריך ימים בשביל פרי בטןך צריך גם הבן להאריך ימים.

ובאופן אחר י"ל דבאמת אפילו שלא שמעה שנשחט יצחק אבינו רק כמעט שנשחט דהיינו שבנה יצחק אבינו היה מוכן ומזומן למסור נפשו ולהישחט להקב"ה, וזה הדרגא הכי גדולה שבן אדם יכול להגיע וכמו שאמר ר"ע וכיון ששמעה שרה אמינו שבנה יצחק היה מוכן למס"נ וכמעט שלא נשחט א"כ בוודאי לא שייך שתשאר בחיים בשביל לחנך את בנה שבנה כבר הגיע למדריגה הכי גדולה ששייך ולכן פרחא נשמתה וכדברי הרמב"ם שהביא החת"ס.

עכ"פ לפי"ז יש לקשר פרשת השבוע לחודש אלול ימי הרחמים והסליחות דעם ישראל מתכוונן ליום הדין הגדול והנורא, ואם ח"ו אין להם זכיות לתוספת ימים, אז יש עצה שיכתבו לחיים טובים וארוכים ע"י שיקבלו על

שיסתופפו בצילו, וידרשו את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון. הכל לטובת הצדיק, להאריך ימיו, שיהיה לו מה לעשות בזה העולם.

ה'בני יששכר' ב'אגרא דכלה' פרשת לך לך בפירושו השני על הפסוק 'וילך אברם', בזה הלשון:

או יאמר, 'וילך אברם כאשר דבר אליו ד' וילך אתו לוט' וכו' (לך יב, ד).

הקושיא מפורסמת, דהנה כאן נאמר שכבר הלך, ואחר כך שוב אמר (פסוק ה) 'ויקח אברם וכו' ויצאו ללכת' וכו'.

ונ"ל שהתורה מלמד לאדם דעת, דהנה קבלתי מרבתינו הקדושים על ענין המתמיה עיני כל רואה, מה שנהג הדבר שההמון עם מטרידים הצדיקים וכל אחד פורש שיחתו לפניו בעניני עסקי העולם הזה, עד כמעט שרוב הימים מטרידים את הצדיקים בעסקי בני אדם.

והנה הוא לפלא, מה זאת עשה השם יתב' לצדיקי עולם אשר עבודתם צורך גבוה, וטוב טוב היה להם שיהיו פנוים לייחד יחודים נוראים ופעולות נוראות בעולמות עליונים.

וקבלתי, שהענין הוא, שצדיקים כאלה אשר השגתם גדולה, ובכל יום משיגים יותר אלקותו יתב', ובכל יום תשוקתם מתגברת ביותר להשם יתב' עד כלות הנפש. וזה דבר ידוע שהנשמה או המלאך, אם משיגים יותר מכדי יכלתם יתבטלו ממציאיותם, כי בהתגבר טבע ותשוקת החלק אל הכל ירוץ אליו בטבעו להתכלל בכללו.

וזה ענין ידוע בנדב ואביהו בקרבתם לפני ד' וכו', עיין ב'אור החיים'.

על כן מאת ד' היא זאת, להצדיקים אשר השיגו והגיעו למדרגה אשר הוא

עצמם לחנך וללמד את בניהם ביתר שאת ואז יזכה לברכה הכתוב בפרשה והותירך ה' לטובה בשביל פרי בטןך כדי שתחנך ותלמד את פרי בטןך ובזכות זה יזכה לאריכות ימים ושנים כדי שיוכל באמת לחנך וללמד את בניו.

והבנים שאין להם עוד משפחה באיזה זכות יזכו לשנה טובה ולאריכות ימים, אמנם להנ"ל עפי"ד החת"ס כדי שאביו ואמו יזכו לאריכות ימים זה רק ע"י פרי בטןך שיחנכו וילמדו את בניהם, אבל לזה צריך תנאי שהבנים ירצו לשמוע בקול אביהם דאל"כ אין שום טענה לאריכות ימים של אביהם דהגם שיש להם בנים אבל אין הם רוצים לשמוע בקול אביהם. והרי הקב"ה משלם מדה כנגד מדה, וע"י שהבנים דשומעים בקול אביהם זוכים אביהם לאריכות ימים, לכן מכ"מ גם הבנים יזכו לאריכות ימים. וזה גלגל החוזר שאם הבנים יזכו לאריכות ימים עי"ז יזכה אביו לעוד יותר אריכות ימים כדי שיוכל עוד לחנכו וללמדו את בניו ביתר שאת כ"נ בס"ד.

מה טובה ויספרא

[אפי"ד פאפאפאט]

הארות והוספות לגליונות הקודמים

**החסידיים הנוסעים להצדיקים
לבקש על עניני הגוף והנפש
זה לטובת אריכת ימי הצדיק**

מה שהבאנו בפרשת תבוא (גליון תרכח עמוד יא - יב) מהרבי מלובלין זי"ע שהשם יתב' שולח אנשים להצדיקים,

בגוויו לעבוד עבודתו ית"ש ולא יתבטל.

ובזה יפורש כוונת הכתוב כאשר דיבר אליו ית' בפעם הראשון, 'וילך אברם כאשר דיבר אליו ד', (כאשר יפורש בכ"ף הזמן), ור"ל בזמן שדיבר אליו ד', אזי הלך בחינת אברם, שהוא שיעור קומה הקדושה שלו להתבטל ממציאות להכלל באורו ית', ומאס בחיי העולם עבור תשוקה הנכבדת. אז 'וילך אתו לוט', ועל ידי כך נשאר בחיים.

ואם תרצה להבין ענין הנ"ל, לך נא ראה ב'עץ חיים' בשער מטי ולא מטי בעולם העקודים, ויונעם לנפשך ותבין מפלאות תמים דעים, והשם יתב' יראנו נפלאות מתורתו. עד כאן לשונו.

על פי הדברים הקדושים האלו אפשר לפרש הפסוק 'והותירך' שבפרשת נצבים (ל, ט), אחרי שהבאנו באריכות על פירוש ה'חתם סופר' בפסוק שבפרשת תבוא (כח, יא) 'והותירך ה' לטובה בפרי בטןך', אבל ב'נצבים' כתיב 'והותירך ה'א בכל מעשה ידיך, בפרי בטןך' וגו', ו'מעשה ידיך' הם התלמידים והחסידים המסתופפים בצילם הקדושים, והבן.

...

היה בו כח לעמוד ורוח הקודש נצבת עליו.

מ' בעהט
נישט רעדן ביים דאווענען

הארות והוספות יתקבלו בברכה, לזיכוי
הרבים 3690yb@gmail.com

כפי שורש נשמתם, והנה תשוקתם גדולה לעלות במעלות ומסילות היותר גבוהים, והנה יתבטלו ממציאותם ותצא נשמתם להכלל בשורשם, והשם יתב' עדיין רוצה להשתעשע בעבודתם בעולם הזה. על כן שולח אליהם אנשים העוסקים בעולם, אשר מושכים אותם ואת שכלם להתעסק עמהם בעניינם, ועל ידי זה תשאר נשמתם בגוויים בכל פעם, עד אשר ירצה הגוזר לארחא בתפוחא דא, והבן...

היוצא לנו, ענין בטול מציאות, יקרא הליכה אל השם של האדם שנקרא בו. והנה נודע לכל, מה שאמרו בזוהר הקדוש (חלק א עח, א) גודל תשוקות אברהם אבינו אל השם יתב', מה שהיה חוקר בשכלו קודם שהתראה אליו השם יתב', והנה כשגדלה מדריגתו וזכה להתגלות דיבורו ית' אליו, אזי נתגדלה תשוקתו והיה בקל שיתבטל ממציאותו, ובפרט שכלי הגוף היו קטנים מהכיל מחמת שלא היה מהול עדיין, כנודע מרז"ל שהוצרך ליפול על פניו י"ח.

והנה היה זאת לו לתועלת, ולתחבולה נמרצת, התהלכות לוט עמו, שהיה משוקע בעסקי העולם, ובעת תגבורת התשוקה היתה התחבולה מאת היוצר כל שביטל אותו לוט והמשיכו לצד העולם, בכדי שתשאר נפשו וחיותו

י"ח כנאמר (לך יז, ג) 'ויפול על פניו', ופירש רש"י ממורא השכינה, שעד שלא מל לא

לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת העסא גלזר ע"ה
ב"ר אליעזר ליפא ז"ל
נלב"ע א' דראש השנה תש"ב